

148

Eylül 2015

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

GENİŞLEMENİN AB TARIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Gökhan KİLİT
İKV Uzmanı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

GENİŞLEMENİN AB TARIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Gökhan Kilit, İKV Uzmanı

AB'nin, 2004 yılında Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'yı, 2007 de ise Bulgaristan ve Romanya'yı kapsayan genişleme dalgası AB için her açıdan önemli bir dönüm noktasıydı. Haziran 2013'de Hırvatistan'ın katılımı ile birlikte 28 üye ülkeye ulaşan AB pazarı 500 milyon kişiyi aştı.

Yeni üye ülkelerin çoğunda, tarım alanlarının ve tarım nüfusunun fazlalığı, farklı tarım üretim gelenekleri ve standartlarına sahip olunması ve ürün deseninin farklılığı birçok zorluğu beraberinde getirirken, bu sorunlar üyelik öncesi ve sonrası doğrudan yapılan destekler ile hem üye ülkeler için, hem de AB için bir avantaja dönüşebildi. AB tarımı, yeni üye ülkelerin katılımıyla alan, üretim ve istihdam anlamında büyüme kaydederken, küresel alandaki rekabet gücünü de artırdı.

GENEL TESPİTLER

- 2009-2011 yıllarında yıllık ortalama 177 milyar avro, 2012 yılında 216 milyar avro ve 2013 yılında 222 milyar avro tarımsal dış ticaret hacmi yakalayan AB, dünyanın en önemli aktörü konumunda bulunuyor.
- 2004 ve 2007 genişlemeleri ile daha da önemli hale gelen kırsal kalkınma harcamalarına 2014-2020 dönemi için yaklaşık 85 milyar avro ayrılıyor.
- Genişlemelerle birlikte AB'nin çiftçi nüfusu 2 katına çıkarken, kullanılan tarım alanı yaklaşık 170 milyon hektara ulaştı. Daha fazla çiftçi, AB tarımı için daha fazla potansiyel, uzmanlaşma ve ölçek ekonomilerinden faydalanma için daha fazla fırsat anlamına geliyor.
- Tam zamanlı çalışan bir çiftçinin geliri 2000 ile 2011 arasında Letonya'da 5 kat; Estonya'da 3 kat; Litvanya, Çek Cumhuriyeti ve Polonya'da 2 kat; Slovakya'da ise yüzde 50'den fazla arttı.
- 2007 ile 2011 arasında çiftçilerin geliri Romanya'da iki katına çıkarken; Bulgaristan'da yüzde 40 oranında yükseldi.
- Müzakere süreci ve üyelik sonrası yaşanan deneyimler, çiftçilerin yalnızca süreçten en çok etkilenen kesim olmakla kalmadıklarını, aynı zamanda sürecin en önemli ortakları arasında olduklarını gösterdi.
- Gelir kaybı, piyasa dengesizlikleri ve kalite sorunları gibi daha önce dile getirilen korkular, yeni üyelerin katılımıyla gerçeğe dönüşmezken, çiftçilerin gelirleri yükseldi, tarım ürünleri piyasası düzgün bir biçimde işlemeye devam etti.
- Yeni üye ülkelerdeki çiftçilere verilecek doğrudan destek, 2004 yılında yüzde 25'le başlayıp, 2013 yılında AB seviyesine ulaştı.

Aday ülkelerin üyelik öncesi uyum konusunda zorlandığı Ortak Tarım Politikası (OTP), AB'nin ilk yıllarında gıda arzını güvence altına almak için oluşturulurken, bugün gelinen noktada verimli, sağlıklı ve çevre dostu bir üretim anlayışı ile ekonomik olarak AB tarımını küresel alanda zirvede tutuyor. 2009-2011 yıllarında yıllık ortalama 177 milyar avro, 2012 yılında 216 milyar avro ve 2013 yılında 222 milyar avro tarımsal dış ticaret hacmi yakalayan AB, dünyanın en önemli aktörü konumunda bulunuyor. AB tarım sektörünün bu konudaki en büyük destekçisi bütçeden ayrılan pay. AB'nin ilk yıllarında bütçenin yarısını kapsayan tarım, halen bütçenin en önemli kısmını oluşturuyor. OTP, 2014-2020 dönemi için onaylanan 960 milyar avroluk AB bütçesinin yaklaşık 380 milyar avrosunu alıyor ki bu miktar bütçenin 3'te 1'ini oluşturmaktadır. Bunun 278 milyar avrosu, doğrudan ödemeler ile pazar harcamalarını kapsarken, 2004 ve 2007 genişlemeleri ile daha da önemli hale gelen kırsal kalkınma harcamalarına ise yaklaşık 85 milyar avro ayrılıyor.

Daha fazla tarım alanı, daha fazla çiftçi

Genişlemelerle birlikte AB'nin çiftçi nüfusu 2 katına çıkarken, kullanılan tarım alanı yaklaşık 170 milyon hektara ulaştı. Daha fazla çiftçi, Avrupa'nın tarımı için daha fazla potansiyel, uzmanlaşma ve ölçek ekonomilerinden faydalanma için daha fazla fırsat anlamına geliyor. Bir yandan pek çok çiftçi AB içindeki görece yüksek gelirli ve yüksek kaliteli ürün talep eden tüketicileri hedefliyor; diğer taraftan AB çiftçileri gelecek üyeler için öngörülen gelir artışının piyasalarda da büyümeye yol açacağını biliyorlar. Üstelik daha sıkı bir rekabet, hem AB içindeki tüketicilerin, hem de aday ülkelerdeki tüketicilerin yararına oluyor. AB, bütün Avrupalı çiftçilerin piyasalarda fırsat eşitliğine sahip olması için çalışırken, yeni üye ülkelerdeki çiftçiler, ortak pazara serbest girişin yanında tarımı sürdürülebilir ve kârlı bir biçimde kalkındırmak için tasarlanan politikalardan da faydalanıyorlar. Bu politikalar doğrudan gelir yardımını ve kırsal bölgelerin yeniden yapılandırılmasını içeriyor. Yeni üye ülkelerdeki kırsal kalkınma programları, genelde hükümetlerle işbirliği içinde finanse ediliyor; ancak bu finansmanda AB'nin payı, AB üye ülkelerindeki önceki yardım fonlarına oranla daha yüksek oluyor.

Hedefleri iyi belirlenmiş üyelik öncesi destekler, kırsal kalkınma üzerine odaklanma ve doğrudan gelir yardımlarına yönelme gibi akıllıca sonuçlar, yeni üye ülkelerin AB'ye sorunsuz entegrasyonunu sağlıyor. AB adaylık süreci, müzakere yürütülen ülkelerde tarım ve gıda sektörlerinin önemli bir modernleşme ve yeniden yapılandırma süreci geçirmesi sağlıyor. Bu durum belli bir ölçüde, ortak pazarın sağladığı fırsatlardan kaynaklansa da, tarımsal işletmelere yapılan ve AB kırsal kalkınma fonları tarafından desteklenen sermaye yatırımlarının da etkisi önemli olduğu görülüyor.

Çiftçiler nasıl etkileniyor

Aday ülkelerdeki pek çok çiftçi, müzakere sürecinde katılım öncesi mali yardım araçları ile desteklenmeye başlıyor. AB'nin kendi fonlarıyla sağlanan yatırım ve kalkınma projeleri, bu ülkelerde gerçekleşmeye devam ediyor. AB içinde tarımsal ürünlerin ticaretinde artan serbestleşme, çiftçilere genişleyen bir pazarda çalışma ve rekabet etme imkânı sağlıyor.

Yeni üye ülkelerdeki çiftçilerin gelirleri, AB'ye katılım ile birlikte açık bir biçimde artış gösterdi. Tam zamanlı çalışan bir çiftçinin geliri 2000 ile 2011 arasında Letonya'da 5 kat; Estonya'da 3 kat; Litvanya, Çek Cumhuriyeti ve Polonya'da 2 kat; Slovakya'da ise yüzde 50'den fazla arttı.¹ 2007 ile 2011 arasında çiftçilerin geliri Romanya'da iki katına çıkarken; Bulgaristan'da yüzde 40 oranında yükseldi. Gelir artışındaki bu olumlu gelişmeler genişlemeyle beraber piyasa şartlarının geliştirilmesi, OTP kapsamındaki doğrudan ödemeler ve kırsal kalkınma önlemlerinin uygulanmasından kaynaklanıyor.

Genişlemiş bir piyasa, çiftçiler ve gıda endüstrisi için önemli imkânlar sağladı. Bu imkânlar da, AB içi ticaretin artmasına, AB'nin uluslararası piyasalardaki pozisyonun güçlenmesine, çiftçiler için daha fazla istikrara ve herhangi bir kısıtlamaya bağlı olmaksızın doğrudan yabancı yatırım yapılabilmesine yol açtı. 12 yeni ülkenin katılımının başarıyla sağlanmasının ardından, Avrupa Komisyonu üye olma yolundaki ülkelere tarım ve kırsal kalkınma konusunda finansal ve teknik destek sağlamaya devam ediyor.

Üyelik sonrası takvim nasıl işledi

Yeni üye ülkelerin tarım alanındaki AB müktesebatını uygulamaya koyma takvimine bakıldığında genel olarak, yeni üye ülkelerin müktesebatının tarım bölümünü 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren uygulamaya başladığı görülür. Tarım alanındaki müzakerelerde üzerinde en fazla tartışılan alanlar;

- Yeni üye ülkelere aktarılacak doğrudan gelir destekleriyle, kırsal kalkınma katkısının ne kadar olacağı;
- Yeni üye ülkelere toplam üretim kotalarından ayrılacak kota miktarları ve bunun için referans alınacak üretim miktar ve döneminin ne olacağı;
- Ortak piyasa düzenleri ve düzenlerin hayata geçirilmesinde üretici birliklerinin etkinliğinin nasıl artırılacağı;
- Gıda güvenliği, hayvan sağlığı, kimlik kaydı, sınır denetimi, halk sağlığı, hayvan refahı ve tarımsal ürün ticareti alanlarındaki kalite standartlarının nasıl korunacağı olmuştur.

Yeni üye ülkelerin tamamına tarım alanında tanınmış genel geçiş süreleri bulunmazken, bazı alanlarda, özellikle de çiftçilere sağlanacak doğrudan ödemelerde AB seviyesinin yakalanması zamana yayılmıştır. Buna göre, yeni üye ülkelerdeki çiftçilere verilecek doğrudan destek, 2004 yılında yüzde 25'le başlayıp, 2013 yılında AB seviyesine ulaşabilmiştir. Bu destekler uyumlaştırılırken, yeni üye ülke çiftçileri ve kırsal alanlar, OTP'nin diğer unsurları tarafından da desteklenmeye devam etmiştir. Gerek beklenmedik piyasa istikrarsızlıkları ve kriz dönemlerine karşı AB tarafından alınacak piyasa destek önlemleri, gerekse güçlendirilmiş olan kırsal kalkınma politikası çerçevesinde çevre dostu üretim yapan çiftçilerin fazladan destekler alması yoluyla, yeni üye ülke çiftçileri ve tarım sektörleri daha rekabetçi bir hale getirilmeye çalışılmıştır.

Doğrudan ödemeler çiftçi ve çiftliklerin gelirlerini doğrudan bir şekilde artırmaya yöneliktir. Kısa dönemde, yeni üye ülke çiftçilerine sağlanacak doğrudan ödemelerin çok yüksek olmaması bu çiftçilerin gelirlerinde ancak göreceli bir artış sağlarken, bu durumun tarım fiyatları, üretim kalitesi ve pazarlama yeteneği üzerinde bir etkisi

¹ Agriculture and Enlargement Report 2012, European Commission

olmamıştır. Ancak uzun vadede, yatırım kapasitesine olumsuz etkileri olabilecek bu durumun önüne geçebilmek için, güçlendirilmiş kırsal kalkınma önlemleri çerçevesinde yeni yatırım ve yeniden yapılandırma araçları ortaya konulmuştur. Bu araçlardan en önemlisi; yatırım ve yapılandırma yardımlarıyla özellikle yarı-yeterli çiftliklere aktarılacak geçici gelir destekleridir.

2003 yılında tarımsal destekleme sistemindeki reform kapsamında çiftçilere verilen desteğin büyük çoğunluğunun üretimle bağlantısı kesilmiş ve çiftçilerin piyasaya yönelik üretim yapmalarının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Doğrudan desteklerde, sonraki dönemlerde daha kapsamlı şekilde uygulanmaya devam edilen çevre, hayvan ve bitki sağlığına duyarlı üretim modeli ile tüketicinin sağlıklı gıdaya erişimi ilkesi benimsenmiştir. 73/2009 sayılı Konsey Tüzüğü ile destekler ile desteklerin yönetimi ve kontrolüne ilişkin kurallar oluşturulurken, bu tüzük ile çiftçiler için üretimden bağımsız destekleme sistemi olan Tek Ödeme Planı - TÖP (*Single Payment Scheme* - SPS) ve diğer üretimle bağlantılı doğrudan desteklere ilişkin kurallar getirilmiştir. Ayrıca yeni Üye Devletlerdeki çiftçiler için de geçici ve basitleştirilmiş gelir desteği planı Tek Alan Ödemesi Planı - TAÖP (*Single Area Payment Scheme* - SAPS) oluşturulmuştur. 2004 yılında üye olan ülkeler için, doğrudan ödeme sistemine alternatif olarak sunulan Tek Alan Ödeme Planı, 10 ülkenin 8'i tarafından kabul görmüştür. Sadece Malta ve Slovenya OTP çerçevesinde gerçekleştirilecek ödemeleri diğer 15 AB üyesi ile aynı şekilde yapmaya karar vermiştir. Ancak diğer 8 ülke, bu sistemi katılım tarihinden itibaren en fazla 5 yıl süreyle uygulayabilmiştir.

2004 ve 2007 yılında AB'ye üye olan devletlerin daha önce AB destekleme sistemi ve mekanizmaları konusunda tecrübelerinin olmaması ile bu ülkelerdeki çiftçilere yönelik referans miktarın hesaplanamaması nedeniyle, bu ülkeler için, TAÖP getirilmiştir. Hektar başına sabit oranlı bir ödeme olup, hektar başına ödeme miktarı, söz konusu ülkeye sağlanan toplam destek miktarının, kullanılan tarımsal araziye bölünmesi yoluyla hesaplanmaktadır TAÖP, 2013 yılı sonuna kadar uygulanmıştır. Yeni Üye Devletler için doğrudan ödemelerin ilk aşamada eski AB ülkelerindeki oranda ödenmemesi kararlaştırılmış olup, bu devletler için 10 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmüştür. Dolayısıyla bu ülkeler, 2013 yılından itibaren eski AB ülkelerinde uygulanan oranda doğrudan destek almaya başlamışlardır. Komisyon'un onayı alınmak kaydıyla, söz konusu ülkelerin kendi ulusal bütçelerinden sağlayacakları ilave doğrudan destek ile bu miktarı artırma imkânı bulunmaktadır. Yeni Üye Devletlere, tüm doğrudan ödemeler için, ilgili yılda uygulanabilir doğrudan destek miktarının yüzde 30'una kadar ilave yardım verebilmekte, ya da TÖP kapsamında olanlar dışındaki doğrudan ödemeler için, ürün bazında, katılım öncesinde yeni Üye Devlette uygulanmakta olan OTP benzeri ulusal programlar kapsamındaki ödemeleri, yüzde 10 oranında artırabilmektedir.

Yeni üye ülkelerin OTP'ye uyumu sağlanırken, OTP çerçevesinde gerçekleştirilen son reformlardan nasıl etkilenecekleri ve olabilecek olumsuz etkilerden nasıl korunabilecekleri de, müzakereler sırasında gündeme gelmiştir. Örneğin 2003 yılı reformları çerçevesindeki mali disiplin mekanizması kapsamında 2013 yılına kadar sabitlenmiş olan tarım sektöründeki tek alan ödemeleri, doğrudan destek seviyeleri eşitlenene kadar yeni üye ülkeler için daha esnek tutulmuştur. Ayrıca yine 2003 reformları ile gündeme gelen ve modülasyon olarak bilinen; çiftlik harcamalarının pazar odaklı destekleme ödemelerinden kırsal kalkınma önlemlerine doğru yönlendirilmesinde de, yeni üye ülkelere daha anlayışlı davranılacağı belirtilmiştir.

Kırsal kalkınma

Yeni üye ülkeler için hazırlanan kırsal kalkınma stratejisi, bu ülkelerin özel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak düzenlenmiş olup, eski üyelere göre bazı avantajlar getirmektedir. 2004-2006 yılları için yeni üye ülkelerin kırsal kalkınma harcamalarına Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu'ndan ayrılan toplam miktar 5.76 milyar avro olmuştur. Buna ek olarak yapısal fonlardan ayrılan 2 milyar avro da, bu ülkelerin kırsal alanlarını destekleyecektir. Yeni üye ülkelerde uygulanacak olan kırsal kalkınma önlemlerinin çok büyük bir bölümü ile ilgili harcamaların yüzde 80'i AB fonlarından karşılanmış; çevresel-tarım ve hayvan refahı alanlarında alınacak önlemler ile bu oran yüzde 85'i bulmuştur.

AB'nin beşinci genişlemesinden kaynaklanan nedenlerle, Birliğin 2006 bütçesi 16 milyar avro artışla, 106.5 milyar avroya ulaşırken, yeni üye ülkeler için Birlik bütçesinden yapılacak toplam harcamaların yüzde 30'u, tarım sektörüne ayrılmıştır. Bu yüzde 30'un yüzde 40'lık bölümü ise, kırsal kalkınma için verilmiştir. Bu da, kırsal kalkınmaya aktarılan kaynağın özellikle katılımın ilk yıllarında doğrudan ödemelere aktarılan kaynaktan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin 2006 yılında, yeni üye ülkelerde kırsal kalkınmaya 2 milyar avro, doğrudan ödemelere 1.7 milyar avro ve pazar harcamalarına da 1 milyar avro ayrılmıştır.

Kotalar ve üretim kısıtlamaları

Yeni üyelere de üyelikle beraber bazı ürünlerde üretim kısıtlamaları getirilmiştir. Süt (2015 yılı içerisinde AB genelinde kotalar kaldırdı), şeker (2017 yılında kota uygulaması sonlandırılacak), izoglikoz, patates nişastası ve tütün için üretim kotaları, bazı tarla bitkileri için baz alan ve referans miktarları, bazı ürünler için azami garanti edilmiş miktarlar ya da araziler ve hayvancılık sektöründe de prim tavanları getirilmiştir. Bütün bunlar, her ülke için ayrı ayrı belirlenirken Komisyon ortak prensipler çerçevesinde hareket etmiş ve yakın geçmişteki üretim oranlarıyla tarımsal arazi büyüklüklerini dikkate almıştır. İleriye dönük sınırlamalar, eşikler ve kotalar belirlenirken, her ülkedeki üretime ilişkin yapı ve eğilim, iklimsel ve ekolojik koşullar gözetilmiştir. Bu noktada, üye ülkeler genelde talep ettikleri destek miktarları ya da üretim kotalarına yakın oranlar elde edebilmiştir. Tabii ki bunun için ön şart, yakın geçmişte ülke içinde ilgili sektörde gerçekleştirilmiş olan üretim, tüketim, ihracat ve ithalat oranlarının talep edilen miktar ya da kotalarla uyumlu ve ilgili referans verilerle desteklenmiş olması gerekmiştir. AB'nin DTÖ çerçevesindeki taahhütleri nedeniyle birçok ürün için aşılması mümkün olmayan toplam üretim kotaları dikkate alındığında genel AB politikasını zora sokacak düzenlemelerin ve ayrıcalıkların tanınmadığı görülmüştür.

Yeni üye ülkelerin tarım müzakerelerindeki bazı özel düzenleme ve geçiş süresi talepleri çerçevesinde birtakım hassas sektörlerin AB'ye uyumunun aşama aşama ve belli bir süreye yayılarak gerçekleştirilmesi üzerine oluşturulan düzenlemelerden bazıları; tahıl yardımı gözetilen kalite kriterlerinde az da olsa bir esneklik sağlanması, şeker için özel bir ithalat kotası getirilmesi, özel üzüm ekim hakları sağlanabilmesi, bazı çiftliklerdeki hayvan stoku yoğunluğu koşullarının karşılanabilmesi için zaman tanınması, arazi alımı ve kullanımında ulusal mevzuatın geçici bir süre için muhafaza edilebilmesi olmuştur.

Gıda güvenliği

AB'nin tarım müzakerelerinde asla taviz vermediği en önemli alanlardan biri gıda güvenliği olmuştur. Bugün AB'deki tüketici yapısı ve AB'nin ihracat yaptığı pazarlar gıda güvenliği alanında herhangi bir sapma ya da standartların düşürülmesine izin vermemektedir. Gıdaların güvenli olması, hem iç, hem de dış pazarın AB ürünlerine olan talebinin başlıca ön koşulu olarak kabul edilmekte ve AB gıda ürünlerinin vazgeçilmez bir özelliğini ifade etmektedir.

Tüketici sağlığı, gıda güvenliği, hayvan refahı ve hayvan sağlığı konularının giderek daha da önem kazandığı ve OTP'nin önemli bir unsuru haline geldiğini göz önünde bulunduracak olursak, hem bitki sağlığı hem de veterinerlik mevzuatlarının yeni üye ülkeler tarafından eksiksiz olarak uygulanmasının taşıdığı önem ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle özellikle veterinerlik alanının kapsadığı ve hayvansal ürünlerin üretildiği veya işlendiği tesislerdeki hijyen, stok yoğunluğu, taşıma, çevreye duyarlı üretim, etiketlendirme ve pazarlama şartlarının ilgili direktiflerle belirlenmiş kurallara uyumu AB'nin tarım müzakereleri sırasında üzerinde hassasiyetle durduğu konuların başında gelmiştir. Bu çerçevede, yeni üye ülkelerde faaliyet gösteren her türlü et, süt, süt ürünü, kümes hayvanı, yumurta ve balıkçılık işletmelerinden bazılarında ilgili düzenlemelerdeki yapısal zorunluluklardan geçici bir süre için muafiyet getirilirken, uyum sağlanması için bu işletmelere süre tanınmıştır. Süre sonunda yeterli hale gelmeyen işletmeler kapatılmıştır. Bunun yanında söz konusu işletmelerin ürünlerinin uyum sağlanana kadar AB pazarına girmesine izin verilmemiştir.

Değerlendirme

Müzakere süreci ve üyelik sonrası yaşanan deneyimler, çiftçilerin yalnızca süreçten en çok etkilenen kesim olmakla kalmadıklarını, aynı zamanda sürecin en önemli ortakları arasında olduklarını gösterdi. Gelir kaybı, piyasa dengesizlikleri ve kalite sorunları gibi daha önce dile getirilen korkular, yeni üyelerin katılımıyla gerçeğe dönüşmezken, çiftçilerin gelirleri yükseldi, tarım ürünleri piyasası düzgün bir biçimde işlemeye devam etti. Tarım sektörü, büyüklüğü, çalışan nüfusun fazlalığı ve yapısal açıklar nedeniyle, genişleme sürecinin en karmaşık, hassas ve kritik unsurlarından biriydi ve bu önem halen devam ediyor

Türkiye için de tarım kesiminin uyumu önemli bir mesele. AB'ye uyum sağlamaya çalışan ülkemiz tarımında, işletmelerin küçük oluşu, arazilerin çok parçalı olması, sulamadaki yetersizlikler ve kırsal kalkınma bu süreçte sıkıntı yaşanan önemli başlıklar olarak öne çıkmaktadır. AB'de kullanılan tarım alanı ülkemizdeki kullanılan tarım alanının (yaklaşık 40 milyon hektar) 4 katından fazla olmasına rağmen tarımda çalışan işçi sayısı ülkemizden sadece 2 kat fazladır. Bununla birlikte tarım istihdamının toplam istihdamdaki payı AB'de yüzde 5 iken ülkemizde yüzde 25 seviyesindedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içerisinde tarımın payı AB'de yüzde 1,2; ülkemizde ise yüzde 8,1 olarak gerçekleşirken, toplam ihracattaki tarımsal ürün payı AB'de yüzde 9,3; ülkemizde yüzde 11 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu sorunlarına rağmen çiftçimizin elinde bulunan canlı hayvan değerinin 35 milyar doların üzerinde olduğu belirtilmektedir. Bu rakam Uluslararası Para Fonu'nun verilerine göre 183 ülkeden 98'inin milli gelirinde fazla. 62,7 milyar dolarlık tarımsal

hasıla ile AB üye ülkeleri arasında birinci, dünyada yedinciyiz. Son 10 yıl içerisinde bitkisel üretimde ortalama yüzde 80, hayvansal üretimde yüzde 117 artış sağlayan sektör, 62.7 milyar dolarlık hasılası ile Avrupa'da ilk sırada yer alırken, 2012 yılında 15 milyar dolar, 2013 yılında ise 16,7 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Aynı dönemde 36 milyar olan tarımsal milli gelir ise şu anda 112 milyar lira. Ülkemiz tarım sektörünün yapısal sorunlarını geride bırakarak ve verimliliği yakalayarak AB OTP'sine dahil olması, AB'nin küresel alanda elini oldukça güçlendirecektir. Tarım sektörümüz, özellikle kırsal kalkınma konusunda 2007-2013 ve 2014-2020 dönemi fonları AB tarafından desteklenmektedir. Bu çerçevede müzakere süreci çok iyi değerlendirilmeli ve tarım sektörümüz için gerekli hassasiyet gösterilmelidir.

Müzakere sürecini en iyi şekilde değerlendirmek ve sektördeki sorunlarımızı çözerek, 50 yılı geride bırakan ve AB'nin en güçlü politika alanı olan OTP'ye dahil olmak üyelik sürecinde büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal hayatın bütün alanlarında olduğu gibi, tarım konusunda da köklü ve somut reformlarla AB'ye uyum sağlaması gerekmektedir. Bu çerçevede tarım sektörü ile ilgili çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Sektörün büyüklüğü, ülkemiz nüfusunun önemli bir bölümünü doğrudan ilgilendirmesi ve AB OTP'sinin geçirdiği reform süreçleri, Türkiye'nin uyum çalışmalarını etkileyen unsurlar arasındadır. Bu nedenle, ülkemiz tarım sektörü ile ilgili bütün kesimlerin, AB'de bu sektöre yönelik uygulamaları ve politikaları yakından takip etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin, AB'nin bu en masraflı ve geniş kapsamlı politikasına uyum sağlaması, aynı zamanda sektörün gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.